

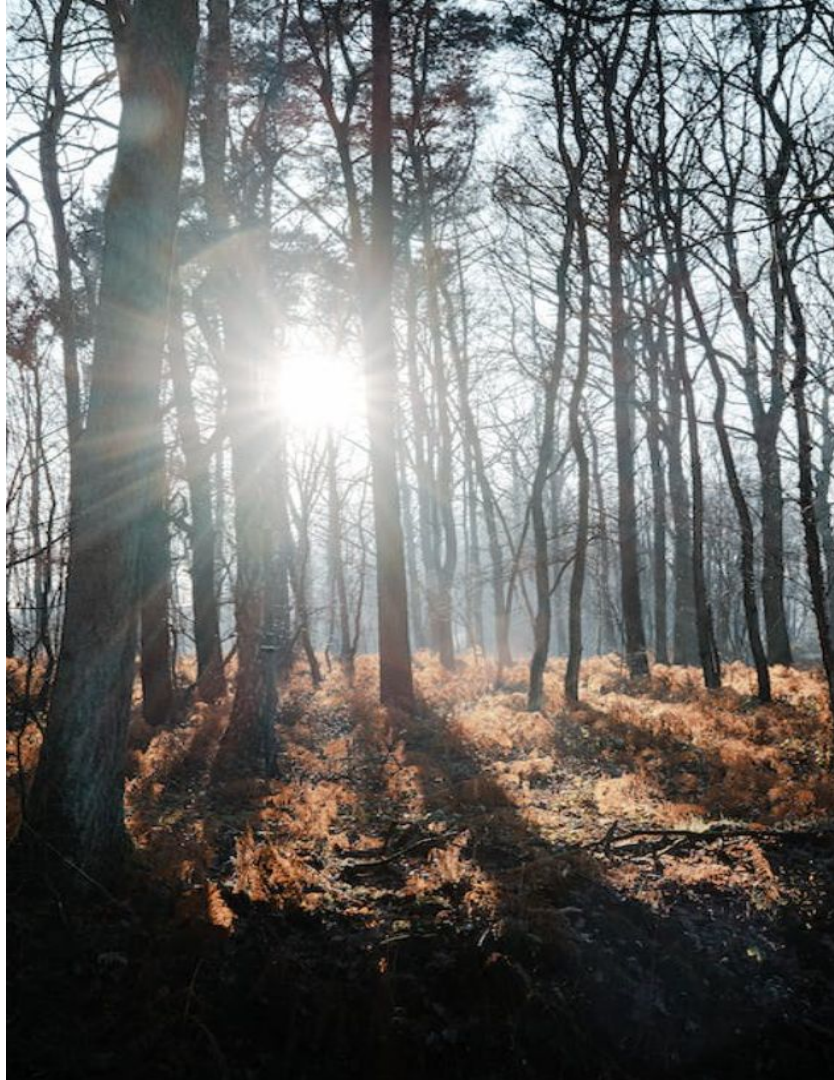
Agenda 5. mars 2024

- Del 1 :Urevidert Årsregnskap 2023
- Del 2: Litt økonomihistorie
- Del 3: POF og disposisjonsfond

Del 1: Urevidert Årsregnskap 2023

- Årsresultatet og hovedgrunner til mindreforbruket
- *Svipptur innom skattevekst / inntektssystemet*
- Størrelsen på disposisjonsfondet og den frie delen
- Hvorfor ha et disposisjonsfond? Hva bør det brukes til? Og hva bør det ikke brukes til?

Årsresultat 2023 - detaljert

Tall i 1000 kroner	Regulert budsjett		Avvik
	Regnskap 2023	2023	
Driftsinntekter			
Rammetilskudd	-1 559 482	-1 636 819	77 337
Inntekts- og formuesskatt	-1 689 285	-1 564 261	-125 024
Eiendomsskatt	-47 458	-43 000	-4 458
Andre skatteinntekter	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-192 976	-149 077	-43 899
Overføringer og tilskudd fra andre	-425 974	-209 527	-216 446
Brukerbetalinger	-158 409	-160 611	2 202
Salgs- og leieinntekter	-489 004	-473 736	-15 268
Sum driftsinntekter	-4 562 588	-4 237 032	-325 556
Driftsutgifter			
Lønn- og sosiale utgifter	2 823 631	2 728 274	95 356
Kjøp av varer og tjenester	1 099 063	1 061 341	37 722
Overføringer og tilskudd til andre	315 187	272 262	42 926
Avskrivninger	209 444	209 444	0
Sum driftsutgifter	4 447 325	4 271 321	176 005
Brutto driftsresultat	-115 263	34 289	-149 552
Finansinntekter/Finansutgifter			
Renteinntekter	-55 943	-22 130	-33 814
Utbytter	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-63 597	0	-63 597
Renteutgifter	193 499	174 946	18 553
Avdrag på lån	177 354	174 921	2 433
Netto finansutgifter	251 313	327 737	-76 424
Motpost avskrivninger	-209 444	-209 444	0
Netto driftsresultat	-73 394	152 582	-225 976

Litt mer om skatteinntektene i 2023

- LK bokfører skatteutjevningen som en del av rammetilskuddet
 - (da den blir utbetalt / trukket fra rammetilskuddet)
- Justert for inntektsutjevningen, hvor vi fikk 77 mill kr mindre enn budsjettet, faller merinntektene på skatt fra 125 til 48 mill kr
 - rammetilskudd = budsjett
- Hvorfor mindreinntekter på innt. utj.? Skatt i % av landssnittet = 91,3 % før utjevning, 95,2 % etter utjevning
 - uvanlig at vi er over 90 %!

Tall i mill kr	Regnskap	Budsjett	Avvik
Inntektsutjevning	-72	-149	77

Tall i mill kr	Regnskap	Budsjett	Avvik
Rammetilskudd	-1 488	-1 488	-0
Skatt	-1 761	-1 713	-48
Frie inntekter	-3 249	-3 201	-48

Hva tok oss over 90 % i 2023?

Enkelt svar rent matematisk:

Skatteinntektene pr innbygger økte marginalt med 1,2 % i Larvik mot landssnittet som falt med hele 5,8 %

Årlig vekst	2021	2022	2023
Larvik	16,7 %	9,3 %	1,2 %
Bærum	18,8 %	15,9 %	-8,1 %
Oslo	17,7 %	17,6 %	-8,0 %
Sarpsborg	14,5 %	8,2 %	-6,0 %
Sandnes	15,0 %	10,7 %	-3,4 %
Landssnitt	15,5 %	12,0 %	-5,8 %

Skatt pr innbygger siden 2020

Skatt pr innbygger
før innt.utj., tall i

hele kr	2020	2021	2022	2023	Årlig vekst, snitt
Larvik	27 119	31 640	34 585	35 012	8,9 %
Bærum	51 088	60 716	70 346	64 613	8,1 %
Oslo	42 518	50 063	58 881	54 200	8,4 %
Sarpsborg	25 156	28 802	31 167	29 295	5,2 %
Sandnes	30 857	35 474	39 266	37 948	7,1 %
Landssnitt	31 465	36 346	40 706	38 349	6,8 %

Men lavere vekst i kr enn Oslo og Bærum

Voldsomme endringer:

En illustrasjon - "hvis Larvik var" ...

- Bærum: +130 mill kr mer i skatteinntekter i 2023
- Sarpsborg: - 18 mill kr mindre
- Landssnitt: + 8 mill kr mer

Skatt pr innbygger etter innt.utj., tall i hele kr	2020	2023	Endring 2020 - 2023	Diff mot Larvik	Hvis Larvik var...
Larvik	29 791	36 499	6 708		
Bærum	38 959	48 339	9 380	2 673	130 156 169
Oslo	35 531	44 174	8 643	1 935	94 255 745
Sarpsborg	29 693	36 038	6 345	-362	-17 642 288
Sandnes	30 866	37 673	6 807	99	4 819 784
Landssnitt	31 465	38 349	6 883	176	8 559 431

Kanskje ikke rart pilene peker ned for en del kommuner og at ordfører, kommunedirektør & co tar kampen om inntektssystemet

“Hvorfor budsjetterte vi nok en gang for lite på skatt og POF”?

- Nesten 189 mill kr (83 %) av mindreforbruket skyldes merinntekter på skatt og POF
- Historisk sett har vi et budsjettmessig problem, og ikke enn resultatproblem
- Så hvorfor budsjetterer vi da ikke med høyere skatteinntekter og avkastning på POF?

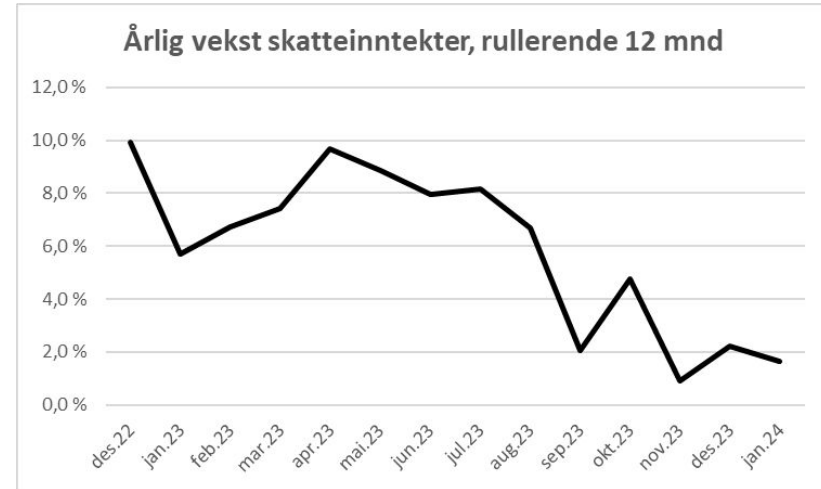
Budsjetterte skatteinntekter

- 125 mill kr for lavt eks innt.utj. (48 mill kr for lavt inkl innt.utj.)
- Bør ta utgangspunkt i statsbudsjettet og kommuneproposisjonen = “realistisk”
- Avvik fra dette må begrunnes - ikke lett og en risiko kommunedirektør og kommunestyret bør holde seg unna

Hvorfor vanskelig å estimere skatteinntekter?

- Påvirkes av svært mange faktorer
 - makroøkonomi (opp og nedgangstider)
 - fremgang/motgang til lokale bedrifter, innflytting/utflytting
 - endringer i skatteregler/politikk
 - og ikke minst: hva andre kommuner tjener = hva blir innt.utj.???
- Bomme med 1 prosentenheter = ca 16 mill kr
- Riktig å lene seg på (“skyldte på”) Finansdepartementet

Hvorfor ikke budsjettere avkastning på POF?

- **Avkastningen på porteføljen er rett og slett for volatil**
 - kan risikere å bruke opp penger det senere viser seg at vi ikke har - noen husker kanskje ca 2002?
- Helt essensielt at Kommunestyret derfor aldri budsjetterer med avkastning, som de har forholdt dere til over mange år
- Sammensetningen i porteføljen må derfor endres og risikoen sterkt reduseres for å evt budsjettere med avkastning
 - historisk sett kan en slik endring føre til lavere avkastning
 - avveining mellom forutsigbarhet og mulig avkastning

Ja, et godt årsresultat, spesielt mot budsjett, men...

- Årsresultatet inkluderer 47 mill kr fra eiendomsskatt, som forsvinner fra 2025
- Justert for dette faller årsresultatet til 26 mill kr
- Justert for POF faller årsresultatet videre til et underskudd på 38 mill kr
 - understreker behovet for å holde hodene kalde og føttene på bakken...
- **Merinntekter fra skatt og avkastning på POF = engangspenger**
 - ikke budsjettere inn i den løpende driften, spesielt i begynnelsen av året (gjelder kun skatt)

Men husk...

Merinntekter fra skatt og positiv avkastning på POF ved årsslutt er en god ting - det gir kommunen “penger på fond”!!!

Slutt på Del 1.

Spørsmål?

Del 2: Litt økonomihistorie

- Finansielle styringsmål
- Driftsinntekter og Årsresultat
- Lånegjeld og handlingsregelen
- Rentenivå og kostnader
- Finansielle styringsmål -
fremover

Finansielle styringsmål - Krav (kommuneloven)

- § 14-1 – kommuner skal «forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid»
- § 14-4 – økonomiplan og årsbudsjett «skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige»

* «[Balanse](#)»: Kravet til balanse i økonomiplanen og årsbudsjettet innebærer blant annet at all bruk av midler i årsbudsjettet skal ha dekning i årets tilgang på midler.

Derfor - 4 finansielle styringsmål

1. Handlingsregel for lånegjeld
 - Vekst kjernegjeld < vekst i frie inntekter
2. Netto driftsresultat på 1,5 %
 - Margin + egenfinansiering investeringer
3. Hovedregel: overskudd skal brukes på å styrke disposisjonsfondet, fri del > 5 % av inntekter
4. Nivået på kjernegjeld skal på sikt ikke utgjøre mer enn 70 % av de frie inntektene

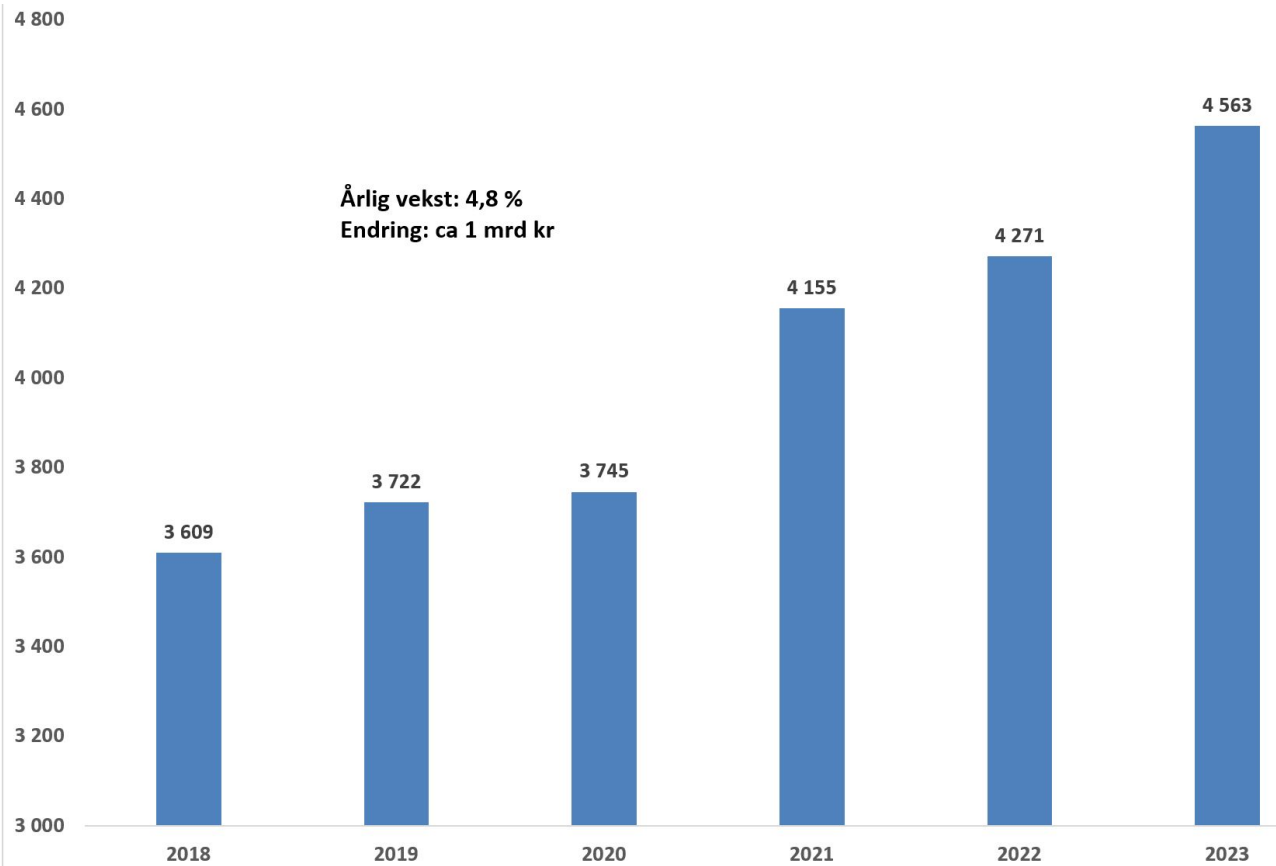

Et overordnet mål

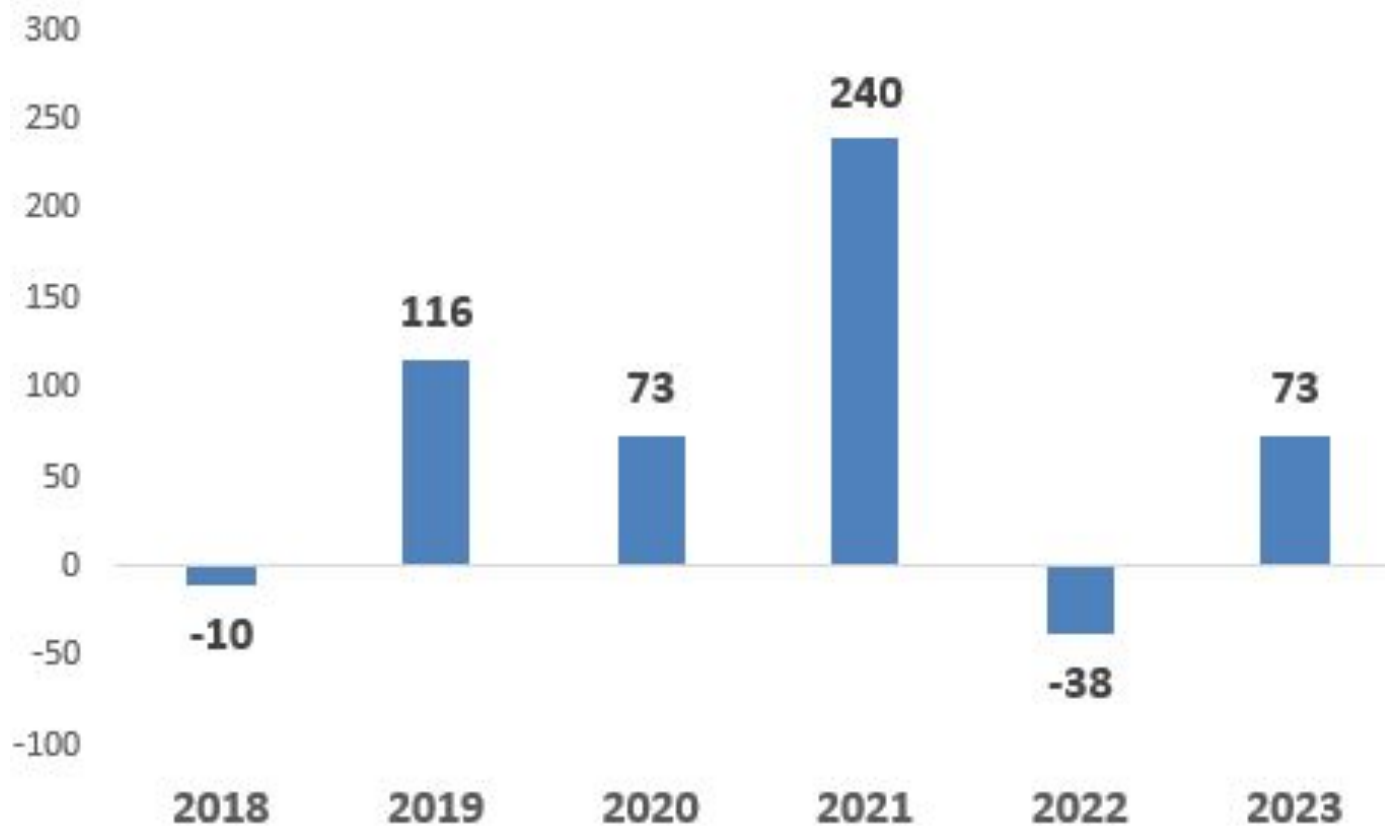
- Levere gode og forutsigbare tjenester til innbyggerne over tid
- **Løpende driftskostnader skal finansieres av løpende inntekter**
 - ikke ved bruk av fond!!!
 - Sparebøssen blir etterhvert tom – vil kreve større endringer i tjenestetilbudet

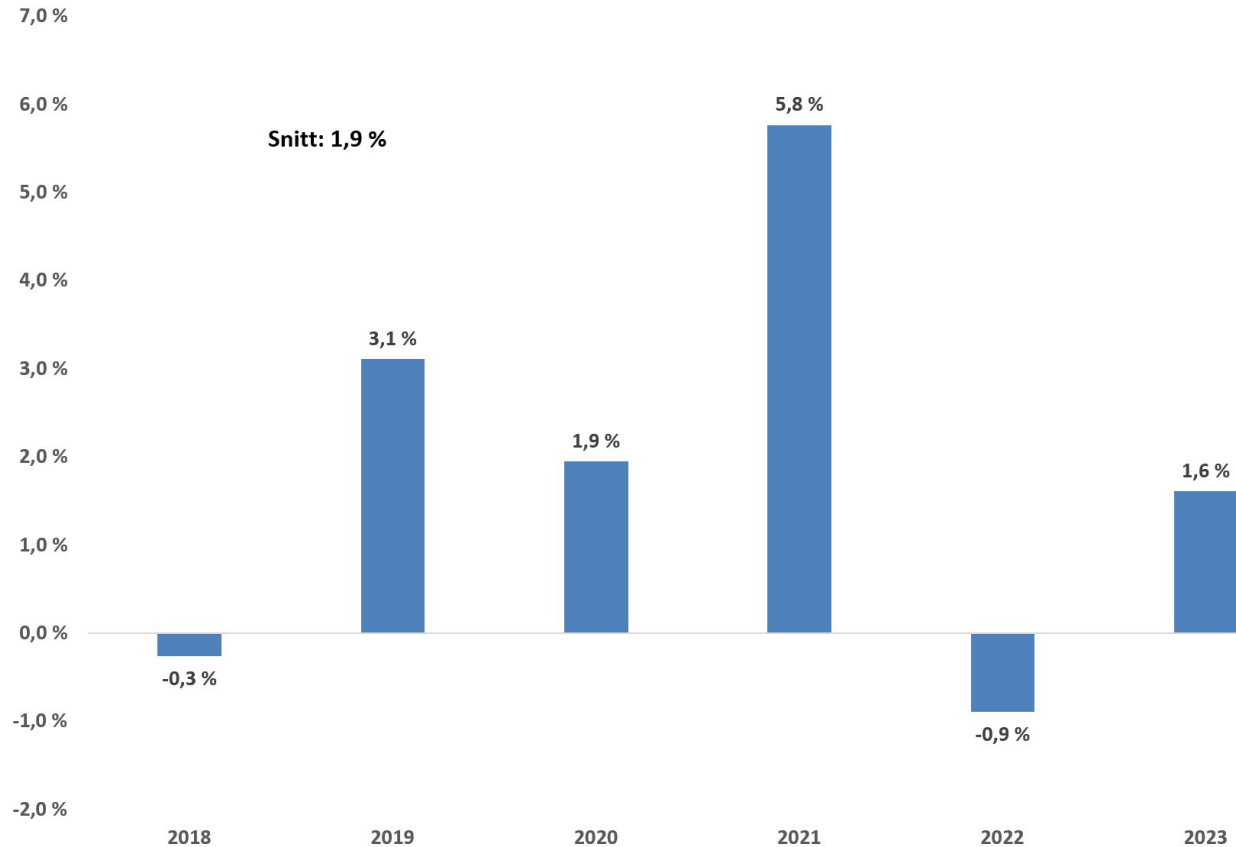
Driftsinntekter

Årsresultat

Netto resultatmargin

Handlingsregel for lånegjeld

- Intensjon: Redusere gjeldsgrad og dermed renter og avdrag i % av inntekter
- Vedtatt desember 2018 i sak om Strategidokumentet 2019 – 2022 (KST- 293/18)
 - gjelder kjernegjeldsgrad
- «Nytt» økonomisk styringsmål (KST- 120/21): kjernegjeldsgrad skal gradvis reduseres til maks 70 %

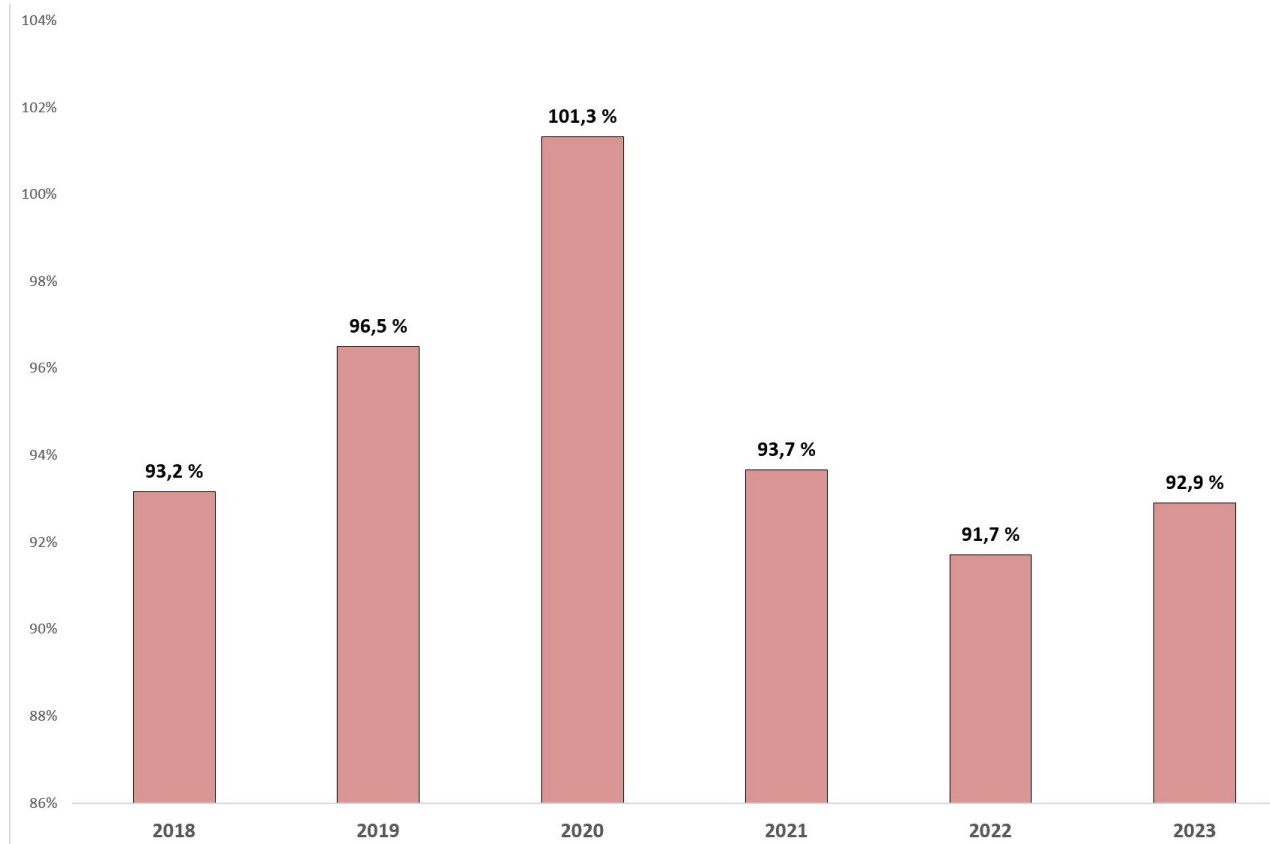

Hva er gjeldsgrad?

- Netto lånegjeld / Driftsinntekter
- Netto lånegjeld = Brutto lånegjeld - Utlån

Gjeldsgrad 2018 - 2023 (>75 % = “høy”)

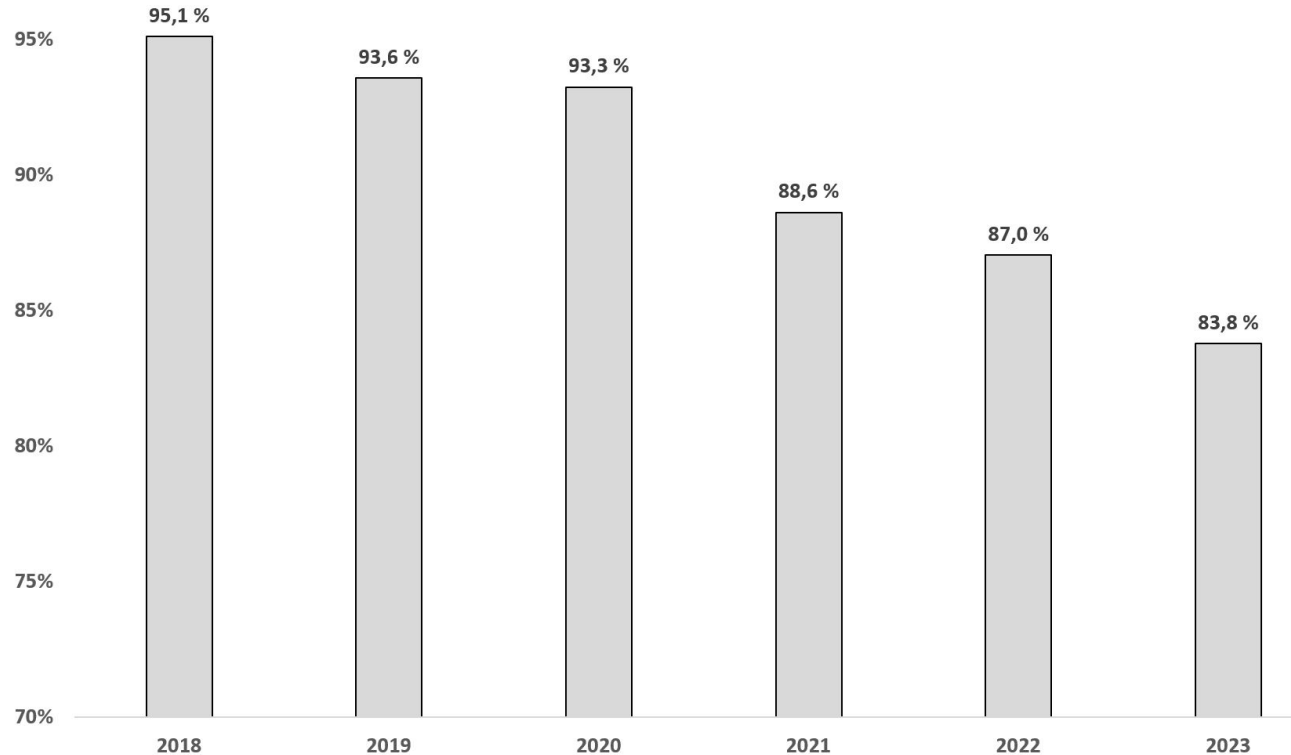
Hva er «kjernegjeldsgrad»?

- Kjernegjeld = netto lånegjeld minus VAR-gjeld
- Kjernegjeldsgrad = $\text{Kjernegjeld} / \text{Frie inntekter}$
 - Innbyggerne betaler VAR-gjelden via gebyrer!
 - Frie inntekter = Skatt på inntekt og formue + rammetilskudd

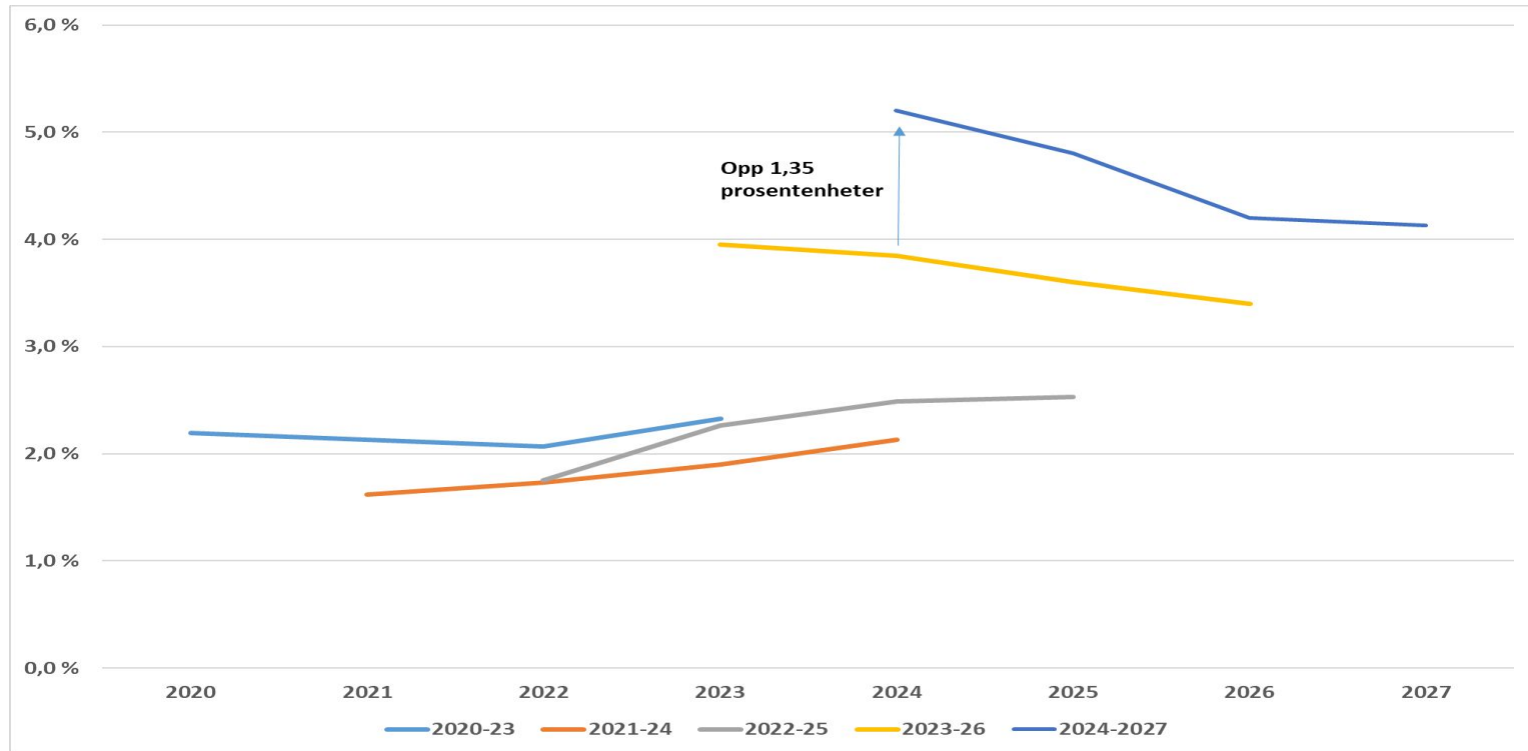

Kjernegjeldsgrad 2018 - 2023

100%

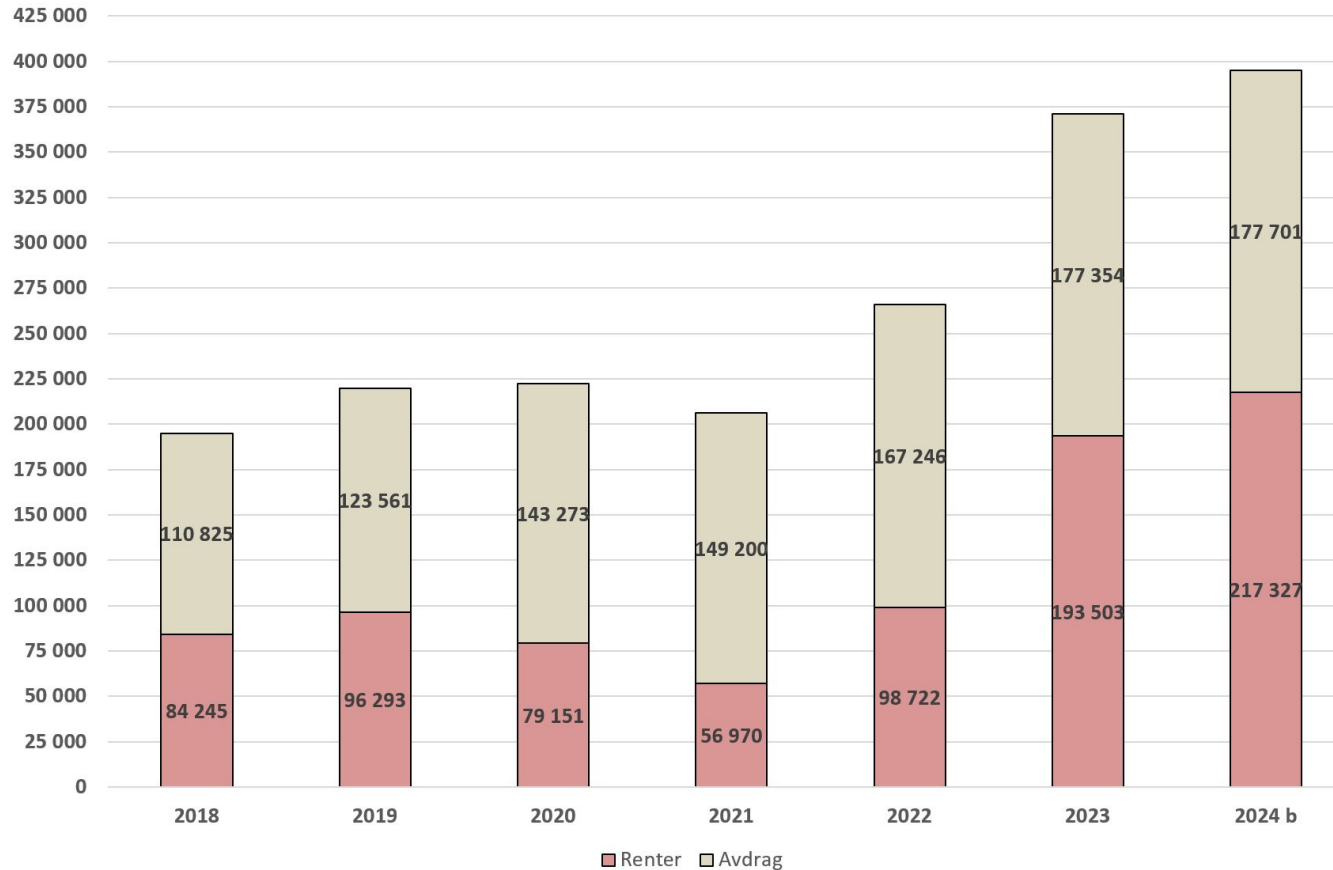
Rentesats økonomiplan

Markedets forventninger

Renter og avdrag 2018 - 2023

Finansielle styringsmål - fremover

1. Handlingsregel for lånegjeld - **uforandret**
 - gjeldsgrad vil sannsynlig øke over tid pga VAR-investeringer
2. Netto driftsresultat på 1,5 % - må kanskje **reduseres** i neste strategidokument
 - urealistisk nå å budsjettere med 1,5 % når ikke budsjetterer med POF
3. Hovedregel: overskudd skal brukes på å styrke disposisjonsfondet, fri del > 5 % av inntekter - **uforandret**
4. Nivået på kjernegjeld skal på sikt ikke utgjøre mer enn 70 % av de frie inntektene - **uforandret**

Slutt på Del 2.

Spørsmål?

Del 3: POF og disposisjonsfond

- Hva er POF?
- Hva er disposisjonsfond?
- Hva er “den frie delen” av disposisjonsfondet?
- Og hva er sammenhengen mellom alle?

Kommunen har mange fond!

- Disposisjonsfond
 - Disposisjonsfondet - disponibelt (“fri del”)
 - “Merkede” fondsavsetninger (vedtatt bruk)
- *Bundet driftsfond*
- *Ubundet investeringsfond*
- *Bundet investeringsfond*

- Primær oppgavefondet (POF)

Primær oppgavefondet (POF)

- Kommunens penger fra salg av Vestfold Kraft og Larvik og Lardal Elverk rundt år 2000
- Består av obligasjoner, aksjer, eiendom, bank og pengemarked
 - alt er plassert i forskjellige fond (ingen enkeltaksjer osv), internasjonale plasseringer er valutasikret
 - Styret for Primær oppgavefondet har ansvaret for å gjennomføre forvaltning av fondet iht rammene i kommunens Finansreglement (Mercer forvalter det daglige)

Aktiva klasse	Nedre grense	Normalportefølje	Øvre grense
Obligasjoner	60 %	65 %	73 %
- Nordiske obligasjonsfond	0 %	5 %	10 %
- Globale obligasjonsfond	50 %	60 %	70 %
Eiendom	5 %	10 %	12 %
Aksjer	22 %	25 %	28 %
- Norge	2 %	3 %	4 %
- Globale	20 %	22 %	24 %

Hvor finner jeg POF i kommunens regnskap?

- En del av kommunens omløpsmidler i balanseregnskapet

Larvik kommune			
§ 5-8. Balanseregnskapet			
Tall i 1000 kroner	Note	Regnskap 2022	Regnskap 2021
EIENDELER			
Anleggsmidler			
Værdige driftsmidler			
Faste eiendommer og anlegg	10	4 517 053	4 466 211
Utstyr, maskiner og transportmidler	10	754 622	688 231
Finansielle anleggsmidler			
Aksjer og andeler (eiendeler)	11	148 998	140 463
Obligasjoner (eiendeler)		0	0
Utlån	12	777 462	697 770
Immaterielle eiendeler		0	0
Pensjonsmidler	20,21	4 571 265	4 434 407
Sum anleggsmidler		10 769 400	10 427 082
Omløpsmidler			
Bankinnskudd og kontanter		788 781	526 330
Finansielle omløpsmidler			
Aksjer og andeler (omløpsmidler)	13	862 549	960 199
Obligasjoner (omløpsmidler)	13	0	0
Sertifikater		0	0
Derivater (omløpsmidler)		0	0
Kortsiktige fordringer			
Kundefordringer		37 266	30 427
Andre kortsiktige fordringer	17	195 626	211 155
Premieavvik (kortsiktige fordringer)	20,21	228 045	348 020
Sum omløpsmidler		2 112 266	2 076 131
Sum eiendeler		12 881 666	12 503 213

Hvor blir det av pengene når POF har positiv avkastning?

- Eks: POF har avkastning på 64 mill kr i 2023 - hva skjer så?
 - Markedsverdien på POF øker med samme beløp
 - den bokførte verdien i kommunens balanseregnskap økes også tilsvarende
 - Posten “Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)” i kommunens driftsregnskap økes også tilsvarende og bidrar til at årsresultatet bedres tilsvarende
 - Ved positivt netto driftsresultat - overskuddet (som avkastningen til POF har bidratt til) blir tilført den frie delen av disposisjonsfondet ved årsslutt
 - Samme (men motsatt) skjer med negativ avkastning - må kanskje bruke av disposisjonsfondet for å finansiere tapet

Over til disposisjonsfondet

- En del av kommunens egenkapital i balanseregnskapet
- Detaljert oversikt i Note 5 i Årsregnskapet
- Delt inn i to kategorier:

Spesifikasjon av Disposisjonsfondet Tall i 1000	01.01.	31.12.	Bruk av fond	
			2024	Pr 31.01.2024
Disposisjonsfond - disponibelt ("fri del")	271 070	295 802	-62 000	233 802
Merkede prosjekter	265 841	198 742	0	198 742
Sum	536 911	494 544	-62 000	432 544

Hvor kommer pengene i disposisjonsfondet fra? Og hva blir de brukt til?

- Pengene kommer fra kommunens overskudd (netto driftsresultat > kr 0)
 - Iflg ny kommunelov (2020) så settes mindreforbruket automatisk av på den disponible (“frie delen”) av disposisjonsfond i regnskapsavslutningen
 - dvs midler som ikke er vedtatt avsatt til et formål
 - Så inget behov for vedtak om hvordan årsresultatet skal disponeres, men hvis dette vurderes....
- De blir brukt til det kommunestyret vedtar de skal brukes til

Hvorfor ha et disposisjonsfond?

Og hva bør det brukes til?

- Svaret på den første delen er nok de fleste stort sett enige om, bla
 - økonomisk buffer mot uforutsette hendelser
 - redusere budsjettkonsekvenser av økonomisk svingninger (jevnt tjenestetilbud over tid)
 - buffer mot økte renter og negativ avkastning på POF
 - egenfinansiering av investeringer (redusere finanskostnader)
- Den andre delen av spørsmålet kan uenigheten være stor
 - uenighet kan reduseres ved at alle respekterer/forstår hvorfor vi må ha et disposisjonsfond
- **Hva tenker dere?**

Anbefalt bruk av disposisjonsfondet - kommunedirektørens holdning

- Disposisjonsfondet skal hovedsakelig brukes til
 - egenfinansiering av investeringer
 - å finansiere uforutsette hendelser som må betales og som ikke kan dekkes innenfor eksisterende rammer
 - *nye tiltak som vil medføre mindreutgifter/merinntekter*
- Disposisjonsfondet skal ikke brukes til å
 - finansiere enkeltvedtak
 - bør i stedet finansieres av omprioriteringer innen eksisterende rammer
 - saldere negativt netto driftsresultat over tid
 - kostnader til løpende drift skal dekkes av løpende inntekter

1. rapportering, mulig forslag fra KD

- Sette deler av avkastningen på POF til bufferfond (en del av de merkede postene i disposisjonsfondet)
- Mulig ekstra bruk av egenfinansiering til investeringer allerede i år?
 - lavere renter og avdrag vs strammere likviditet
- Resten stående på den frie delen (hvor det allerede står), slik at vi kan ha en tilstrekkelig grad av egenfinansiering av investeringer også i det kommende strategidokumentet for 2025 - 2028.
 - redusere gjeldsgrad samt renter og avdrag

Vedtatt finansielt styringsmål - fri del

- Minimum 5 % av driftsinntekter
- Er nå 6,5 % pr 31.12.2023 og 5,1 % med den budsjetterte bruken av disposisjonsfondet i 2024

Slutt på Del 3.

Spørsmål?

